

En landsbygd med självförtroende

Kristdemokraterna

Innehåll

INLEDNING	3
VÅR VISION OM LANDSBYGDEN	3
VÄRDEN SOM HÅLLER ATT BLI SYNAD E.....	4
EN LANDSBYGD MED SJÄLVFÖRTROENDE	5
LANDSBYGDENS OMISTLIGA VÄRDEN	5
JORDBRUK, SKOGSBRUK OCH LIVSMEDELSFÖRETAGANDE	5
VATTEN, FISKE OCH JAKT.....	6
DET TRYGGA LIVET PÅ LANDET	8
TRYGGHETEN PÅ LANDSBYGDEN.....	8
TILLGÅNG TILL OFFENTLIG OCH KOMMERSIELL SERVICE.....	9
VARDAGSLIVET – HUR FÅR VI IHOP DET?.....	9
MOTORN PÅ LANDET - FÖRETAG OCH TRANSPORTER.....	11
NÄRINGSKLIMAT	12
TRANSPORTER OCH KOMMUNIKATIONER.....	12
TURISM OCH UPPLEVELSER	13
VÅRT GEMENSAMMA OCH DET DU SJÄLV ÄGER.....	14
MER ATTRAKTIVT ATT BO PÅ LANDSBYGDEN	14
ÄGANDERÄTTEN.....	15

Inledning¹

Människor som bor på landsbygden kan själva. Några kanske tolkar en sådan mening som att politiken ska ta sin hand ifrån landsbygden, inte bry sig alls. Det är inte avsikten. Vi tycker däremot att politiker ska vara lyhörda inför människors erfarenheter och inte ägna tid åt att detaljreglera och ta beslut om sådant som människor gör bäst själv. Människorna på landsbygden har kraft att förändra, förvalta och förnya.

De som bor i en bygd vet oftast precis vad som skulle behövas just där för att fler ska ha möjlighet att välja att bo kvar eller för att människor ska vilja flytta dit. Alltför länge har många politiker ansett sig veta ”vad som är bäst” för landsbygdens utveckling samtidigt som den i praktiken nedprioriterats. Politiken ska handla om att utveckla och underlätta, inte att sätta upp hinder.

Utmaningarna för Sveriges landsbygd är stora och situationen ser väldigt olika ut beroende på vem som tillfrågas. Den skånska landsbygdsbon möter inte helt oväntat andra utmaningar än den som bor i glesbygden i Norrlands inland. Några landsbygdskommuner lyckas med att bryta vikande befolkningskurvor, andra kommuner åker fortfarande nedåt på den demografiska rutschkanan. Det politiken kan göra är att ge de bästa förutsättningarna, att stödja idéerna, främja ett starkt civilsamhälle, bidra till att forma ett gott förvaltarskap, förbättra kommunikationerna, underlätta företagandet och ta bort regelverk som missgynnar landsbygden. Men i grund och botten måste förändringarna främst komma från dem som lever sin vardag på landsbygden

Vår vision om landsbygden

Landsbygden är en omistlig och attraktiv tillgång i Sverige. Kontrasten mellan stad och land är tilldragande, dessutom är landsbygden och staden beroende av varandra.

Vår vision är att barn och ungas förståelse för landsbygdens betydelse i framtiden är en självklarhet. Skola och föreningsliv ska bidra till förståelse för kretsloppet och hur kedjan från jord till bord och åter till jord fungerar i praktiken. De små gemenskaperna har stor betydelse, bygemenskapen kan vara en stark tillgång där människor bryr sig om varandra. I ett starkt civilsamhälle initieras och arrangeras projekt där idéer och drömmar blir till verklighet. Civilsamhället spelar även en viktig roll för integrationen. Vi ser att människor med erfarenhet från till exempel odling i andra länder kan tillföra kunskap till företagare som vill pröva nya produkter och äldre kan dela med sig av sin kunskap till nya generationer.

Företagarna ska kunna känna framtidstro. På landsbygden finns stora utvecklingsmöjligheter, inte minst inom den snabbväxande besöksnäringen och upplevelseindustrin, inom produktion av förnybara drivmedel, småskalig produktion av livsmedel och utveckling av ett hållbart vattenbruk för att nämna några exempel. Jordbruksproduktionen bidrar till en ekonomisk hållbar samhällsutveckling, den skapar jobb och bidrar till möjligheten att upprätthålla en grundläggande

---

¹ Rapporten är beslutad av Kristdemokraternas partistyrelse utifrån ett underlag framarbetat av Irene Oskarsson tillsammans med Ola Mårtensson som sekreterare. Som bollplank i framtagandet har Sakarias Winberg och Liza-Maria Norlin varit ett stort stöd. Förtjänstfullt stöd har också givits av Ella Bohlin, Ulrika Hoff och Anders Hallberg.

service och infrastruktur. Det ska vara enkelt att verka som företagare och att investera i egna eller andras verksamheter.

Vår vision är att jord- och skogsbruksnäringen ska blomstra, inte minst tack vare ett större fokus på och värdesättande av ekosystemtjänster. Lantbruket har i framtiden en övergripande roll som producent, förvaltare och vårdare av de begränsade naturresurserna. Sveriges landsbygd är en självklar aktör i en global värld där vi bidrar med kunskap och kompetens inom många områden, inte minst när det gäller att driva hållbara och lönsamma jordbruksföretag. Vi vill att egna initiativ och eget arbete ska premieras.

I vår framtidsvision kommer kommunikationer till och från städerna att möta landsbygdens behov. Bra kommunikationer förbättrar möjligheten till studie- och arbetspendling för landsbygdsboende. Vi ser ett upprustat vägnät som framöver trafikeras av fordon som går på nya miljöanpassade drivmedel. Landbygdsföretagen bidrar med spjutspetskompetens när det gäller att utveckla miljöteknik och nya drivmedel. Hela Sverige ska ha en god bredbandskapacitet, så att människor kan kommunicera med varandra och arbeta över hela landet utifrån någorlunda lika villkor.

Sverige ska fortsatt ha ett modernt och rättvist skatteutjämningsystem som ger likvärdiga förutsättningar för hela landet. För oss är ett väl fungerande skatteutjämningsystem viktigt för att kvalitativ omsorg, grundskola och grundläggande hälso- och sjukvård ska kunna erbjudas i hela landet. I vår framtidsvision finns också flera nya okonventionella lösningar, t.ex. genom samverkan mellan den offentliga och privata sektorn, för att lösa kommuners lokala behov och utmaningar.

Sveriges varierande landsbygd ska fortsatt vara en miljö där barn kan leka på stranden, ungdomar hajka i skog och mark, lantbrukaren driva sitt företag, konsulten kommunicera med sina kunder, jaktlaget få en lyckad jakt och en bybastu kan byggas i strandnära läge.

Värden som håller att bli synade

I de flesta diskussioner om landsbygdens utmaningar, är det de materiella och ekonomiska värdena som debatteras flitigast. Men det finns andra värden som är minst lika viktiga.

Vi menar att vi har ett djupt moraliskt ansvar för den jord vi ärvt. Det är ett ansvar vi fått av våra förfäder och som vi lämnar vidare till våra barn och barnbarn. Ovärderliga kulturmiljöer och unika resurser i naturen får inte gå om intet. Samtidigt kan inte landsbygden betraktas som ett museum från en svunnen tid - det går och är nödvändigt att kombinera bevarande, värnande med modernitet och utveckling.

Ingen kan berätta för oss om hur framtiden ser ut, om vilka behov som kommer att vara centrala för människorna här om hundra år. Vissa behov är dock alltid giltiga – människan behöver mat för att överleva, människor behöver naturen för sitt välbefinnande. Det är på landsbygden möjligheterna att möta naturen finns, det är på landsbygden som maten blir till. Detta har vi ett moraliskt ansvar för att förvalta.

En landsbygd med självförtroende

I handen håller du ett antal förslag, de flesta kortfattat presenterade som vi kristdemokrater anser skulle kunna bidra till bättre förutsättningar för svensk landsbygd. Med en politik som sätter människan framför systemet, entreprenören framför byråkratin och kontinuiteten framför kortsiktigheten stärks landsbygdens självförtroende och utvecklingsmöjligheter tas tillvara.

Landsbygdens omistliga värden

När vi sår och odlar växer nytt liv. När vi läser, ser och lyssnar, smakar, känner och betraktar, då växer också nytt liv – tankar föds, erfarenheter fyller oss, vår kunskap om vårt arv och vår historia ökar. Sådant sker på landet, likväl som i staden. Vi har ett moraliskt ansvar att värna det vi ärvt av våra föräldrar, det som vi ska lämna vidare till våra barn. Ingen vet idag hur behoven kommer att se ut i framtiden, men ett är säkert; vi och våra barn kommer att gynnas av att vi vårdar våra åkrar, ängar och skogar. På ett eller annat sätt har de varit efterfrågade förr, är det idag och kommer vara det framgent.

Utan kännedom om sitt ursprung blir människan lätt ett offer för den vind som blåser för stunden. Inte minst därför behöver vårt kulturarv värnas. Känner vi vår närmiljö – geografiskt och tidsmässigt – kan vi också möta nya utmaningar utan rädsla och se möjligheter i vad andra människor bär med sig hit.

I en tid då många känner pressen att få livspusslet att gå ihop, behövs platser som ger oss möjligheter till avkoppling, tillfälle att ägna oss åt vår hälsa och våra prioriteringar. Det finns en rik potential för svensk landsbygd att vara en viktig del i arbetet med hälsa och friskvård. Det är angeläget att företag som vill satsa på grön rehabilitering och friskvård ges förutsättningar för detta i hela landet.

Vi behöver värna miljön för att kommande generationer ska få möjligheten att växa upp i en miljö som är mer robust än idag. För detta har vi ett gemensamt ansvar och därför är det viktigt att vi kan värdesätta det jobb som behövs för att upprätthålla ekosystemet. Ekosystemtjänsternas värde är idag något som inte tillräckligt beaktas, de är dock en mycket basal förutsättning för att vi ska kunna fortsatt bruka naturen på ett hållbart sätt. Det handlar också om att på ett nytt sätt värdera den vård av ekosystemet som inte minst sker genom lant- och skogsbrukares insatser.

Jordbruk, skogsbruk och livsmedelsföretagande

Ersättningar till jordbruket ska i ökad utsträckning baseras på de samhällstjänster som jordbruket bistår med, särskilt bevarandet av biologisk mångfald och minskad klimatpåverkan. Samhället ska gemensamt betala för det vi gemensamt frågar efter, och som enskilda ska vi betala de produkter vi frågar efter – utifrån den kvalitet vi förväntar oss att få. Värdet av ekosystemtjänsterna ska integreras i samhällsekonomiska beräkningar som ligger till grund för politiska åtgärder, ekonomiska styrmedel m.m..

Elever bör under sin skoltid någon gång ha besökt ett aktivt lantbruksföretag och fått del av hur man där praktiskt arbetar för att trygga livsmedelsförsörjningen och den biologiska mångfalden.

Sverige måste ta vara på de möjligheter som landsbygdsprogrammet och andra EU-program ger oss för att kompensera de producenter som har högre krav från Sverige än vad gemenskapslagstiftningen kräver. Hanteringen av EU-stöden behöver effektiviseras, ett arbete som är viktigt både för innevarande programperiod och för kommande perioder för att klara av bl.a. de naturgivna olikheterna i vårt land (tidigare benämnda LFA-områden).

Stöden som ges genom EU:s strukturfonder behöver göras mer schabloniserade och betalas ut till en regional nivå som får ansvar. Är inte detta möjligt inom innevarande programperiod måste regelverket vara så enkelt som möjligt och ambitionen att få detta på plats till kommande period. Länsstyrelsernas ansvar för att samordna de statliga insatserna på regional och lokal nivå måste förtydligas i deras regleringsbrev samtidigt måste kraven på de statliga myndigheterna att samråda med länsstyrelserna förtydligas i respektive myndighets regleringsbrev.

Konsumenterna ska ha goda möjligheter att handla ekologiskt, närodlat om man så vill, och avstå produkter som innehåller genetiskt modifierade organismer. De system vi har för märkning, både nationella och EU-gemensamma, är en förutsättning för detta.

Vi ser vikten av att möjliggöra för diversifiering av verksamheter i de gröna näringarna med ökad inriktning även mot andra nyttigheter än livsmedelsprodukter. Satsningar genomförs nu för att tillvarata landsbygdens, inte minst skogsnäringens möjligheter att leverera förnybar energi. Vi ser vikten av ett skogspolitiskt program som kan samla aktörerna i detta arbete. Viktigt är också att det finns långsiktiga och teknikneutrala spelregler inom energiområdet för att nödvändiga investeringar ska komma till stånd. Vi vill utifrån bl.a. dessa utvecklingsmöjligheter för landsbygden se en parlamentarisk utredning med uppdrag att göra en helhetsanalys utifrån ett landsbygdsstrategiskt och försörjningsmässigt perspektiv. Hur vill vi se utvecklingen de kommande 10, 20, 30 åren inte minst kopplat till behovet av att reformera den gemensamma EU-politiken på området?

Lantbruksforskningen behöver i samverkan med näringen satsa på att utveckla förädlingstekniken för att kunna ta fram nya grödor med förutsättningar att klara framtidens förändrade klimat och minska behovet av bekämpningsmedel. Det behövs även fortsatt arbete för att minska övergödningen av åar, vattendrag och hav genom ett mera hållbart brukande, bland annat via insatser som ”Greppa Näringen”.

Det ska vara möjligt att avsätta ersättningen som ges för naturvårdsavtal, naturreservat och dylikt till en periodiseringsfond, i likhet med dagens ”skogskonton”.

Vi ser att det finns skäl att underlätta och öka försäljningen av statlig mark i Sveaskogs ägo för att komplettera småskaliga skogsföretagen. Det är också angeläget att fortsatt stimulera forskning och utveckling både vad gäller plantmaterial och för att höja förädlingsgraden inom träindustrin.

Vatten, fiske och jakt

För att säkra tillgången till säkert dricksvatten i framtiden behövs en effektiv vattenförvaltning. Därför välkomnar vi strävan efter en effektivare och mer ändamålsenlig struktur för myndigheterna under miljödepartementet, vilket kommer bidra till att kommunerna enklare kan planera, följa och tillämpa lagstiftningen på ett rättssäkert och optimalt sätt.

Jakten är och ska ses som ett en nationell angelägenhet för att förvalta naturens resurser. Den svenska staten behöver i alla sammanhang agera för att jaktfrågorna ska hanteras på den nationella nivån, inte på EU-nivå. Förvaltningen av jakt- och fiskerättigheter ska ske med så stort lokalt och regionalt inflytande som möjligt.

Vi bör sträva efter att de vapen- och ammunitionstyper används som ur jaktetisk synpunkt är mest lämpade – det vill säga de som innebär minst risk för lidande hos djuren. Jakt är både en viktig fritidssysselsättning och en näringsverksamhet i form av bl.a. jaktturism. Därför är det viktigt med ett regelverk som underlättar småskalig beredning och försäljning av kött. Inom ramen för de översyner som pågår vad gäller jakt- och fiskelagstiftning behöver möjligheten att bilda fiskevårdsområden där det nu råder fritt fiske, för att utveckla fisketurismens möjligheter, inkluderas.

De ekonomiska ersättningarna som staten betalar ut för rovdjursdödade tamdjur behöver ses över så att en rimlig kompensation ges. Samtidigt behövs andra åtgärder för att minimera rovdjursskadorna.

Våra förslag:

- **Metoder och indikatorer behöver utvecklas för att kunna integrera värdet av ekosystemtjänsterna i samhällsplanering, näringslivsutveckling och i de samhällsekonomiska beräkningar som ligger till grund för politiska åtgärder och ekonomiska styrmedel.** Begreppet ekosystemtjänster beskriver ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande. Biologisk mångfald är en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att leverera ekosystemtjänster. Behovet av att inkludera och värdesätta ekosystemtjänster i planeringen och näringslivsutveckling framstår som alltmer angeläget i takt med det tilltagande hotet mot den biologiska mångfalden. Regeringen har låtit utreda strategier för att värdera ekosystemtjänster i kvalitativa, kvantitativa och monetära termer. Utredningen visar att mycket arbete återstår innan ekosystemtjänsterna korrekt kan värderas. Det arbetet behöver också tydligt kunna visa på bidraget från jord- och skogsbruksnäringen till ekosystemtjänsterna
- **De regler och den offentliga kontroll som den småskaliga livsmedelsproduktionen omfattas av ska utgå från ett mer riskbaserat synsätt och avgifterna ska ta mer hänsyn till företagens storlek.**

Det trygga livet på landet

För att det trygga livet på landet inte bara ska vara en vision, utan en verklighet måste såväl de små som stora sammanhangen fungera. Kristdemokratisk landsbygds politik ställer Sveriges barn och föräldrar i centrum, tror på friheten att välja och vill öka rättstryggheten.

Stora områden i Sverige är drabbade av avfolkning. De unga flyttar till större centralorter och till storstäderna, de äldre blir kvar. Servicen försämras eftersom befolkningsunderlaget krymper och antalet arbetsföra blir färre. Det är en ond spiral som många känner igen. En stor arbetsgivare lägger ner, grupper som tidigare gick från skolan och studier direkt till ett jobb i familjens lantbruk, i fabriken, i förskolan eller på bruket, står nu utan arbete – andra flyttar till större städer. Utvecklingen har under många år talat sitt tydliga språk.

Tryggheten på landsbygden

Ska tryggheten på landsbygden bibehållas och stärkas, krävs goda försörjningsmöjligheter, attraktiva boendemiljöer, och inte minst är det viktigt att människor kan känna sig trygga på den plats de valt att bo. Målsättningen måste vara att människor lever med tryggheten och vetskapen om att när olyckor eller brott sker ska polis, räddningstjänst och ambulans kunna vara på plats inom rimlig tid. Vi har alla rätt att förvänta oss att servicen på dessa områden är god oavsett var i landet vi valt att bo – därför behövs tydliga satsningar.

Polisen måste bli synligare och mer tillgänglig även för landsbygdens invånare. Det får inte vara så att brott inte polisanmäls för att ”de kommer ju ändå inte”. Eller att lanthandlaren inte vågar fortsätta sin verksamhet på grund av oron för att bli rånad.

Vi hyser stora förhoppningar till polisens nya organisation men detta får inte medföra att inte ytterligare effektiviseringar sker – vardagsbrott måste utredas och hela rättskedjan fungera i hela landet. Kommunernas och det civila samhällets samverkan med polisen behöver öka, vi vill se en utveckling av de samverkansavtal som i dag skrivs mellan polis och kommuner, vi ser också behovet av att utveckla det brottsförebyggande arbetet i kommunerna.

Rättsväsendet måste få tillräckliga resurser som används optimalt för att bekämpa brott i hela landet. De tingsrätter som nu finns måste finnas kvar.

Räddningstjänsten är en annan mycket basal funktion där behovet av att hitta nya flexibla lösningar är avgörande, det gäller inte minst bemanningen i våra deltidskårer. Satsningar på att värva personal till deltidsbrandkårerna ska stimuleras. En översyn av hur utbildningen och tjänster kan kombineras med andra tjänster inom kommunerna behöver genomföras. Tillgången till ambulanssjukvård är mycket viktig, liksom vikten av att så många som möjligt är utbildade i första hjälpen och hjärtstartare. Det beslut som regeringen har fattat, att utreda samverkan mellan blåljusorganisationerna, är ett steg på vägen men det räcker inte.

För säkerhet och framkomlighet krävs också fungerande fysisk infrastruktur och kommunikationskanaler. Ansvaret behöver tydliggöras kring vem som är skyldig att se till att telekommunikationerna fungerar i hela landet. Sveriges Radio samtliga sändare måste hålla tillräcklig styrka så att sändningar kan nå ut i hela landet, detta är inte minst en viktig fråga för landets krisberedskap.

Tillgång till offentlig och kommersiell service

Vi har demokratiskt fattat beslut om hur vårt gemensamma skyddsnät ska se ut och vilka myndigheter som har vilket ansvar i detta nät. Vår tilltro till den offentliga servicen är stark och vi räknar med att den ska gälla lika för alla i hela landet. Dessvärre finns det orostecken som pekar på att så inte är fallet idag. Tillgången till den offentliga servicen är inte längre självklar för alla. Det måste förändras. Ett steg i det arbetet är att underlätta för myndigheter och kommuner att samarbeta kring offentlig service. Servicecentra är ett bra sätt att samla olika myndigheters service så att basala myndighetstjänster finns att tillgå runt om i landet. Åtgärder bör utvidgas för att främja sådan myndighetssamverkan. Sverige har inte råd att bli ett tudelat land, stad och landsbygd är och ska vara två sidor av samma mynt – två delar som är ömsesidigt beroende av varandra.

De viktigaste statliga aktörerna och myndigheterna, främst Polisen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, ska finnas i princip i alla kommuner. Samverkan mellan kommuner behöver utvecklas, så att man tar tillvara de möjligheter som finns för att erbjuda medborgarna en så god service som möjligt och hushålla med de ekonomiska resurserna.

Alternativa möjligheterna att resa kollektivt på landsbygden behöver utvecklas. Nya samverkansmodeller måste prövas där offentliga resor som, sjukresor, skolskjutsar kan kombineras med privata resor ett stort mått av innovativt arbete måste vara tillåtet för att hitta framtidens lösningar.

Uppvärdera biblioteken som en självklar aktör i kunskapssamhället. Tillgången på bokbussar och bokbilar bör öka och möjligheten till fjärrlån stärkas. Satsningar på nya media inom biblioteksvärlden behöver fortsätta, vi ser vikten av att biblioteken blir mer tillgängliga.

Vardagslivet – hur får vi ihop det?

Sveriges alla föräldrar måste myndigförklaras. Det är de som ska ha makten att styra över vilken barnomsorg som just deras familj är i behov av. Självklart ska föräldrarna få del av kommunens barnomsorgspeng när de själva står för omsorgen för sina barn och givetvis ska familjepolitiken ta särskild hänsyn till de fall där båda föräldrarna arbetar i anslutning till hemmet. Inte minst gäller detta för lantbruksföretagare där båda arbetar på gården. De måste kunna få tillgodogöra sig barnomsorgspengen för egen del för att kanske kunna anställa en medarbetare till i företaget.

Ett bekymmer för många familjer på landsbygden är avståndet till barnens skola. Tillämpningen av de dispensmöjligheter som finns när det gäller att starta en friskola med lägre elevantal i glesbygdsområden bör vara generösa så länge som bibehållen kvalitet kan garanteras. Kommunerna bör ges ökade möjligheter att skapa flexibla lösningar för att uppfylla skolplikten, exempelvis skolundervisning fyra dagar i veckan för mindre barn med lång resväg. Vi vill även att det ska vara möjligt för en skola att ta emot elever från två länder i gränsbygder.

Vi ser vikten av att värna tillgången till öppen förskola på landsbygden, som gärna kan drivas i samverkan med det civila samhället. Skolan ska ge insikt i och kunskap om föreningsliv och entreprenörskap, värden som är grundläggande för en fortsatt livskraftig landsbygd.

Men det är inte bara den yngre familjens trygghet och valfrihet som måste öka, också de äldres trygghet måste värnas genom exempelvis möjligheter till fler serviceboenden på landsbygden.

Människorna som finns nära oss är oftast de som är av helt avgörande betydelse för vår utveckling, inte minst därför är möten mellan generationer så viktiga. Den äldre generationen är tvivelsutan en tillgång för barnens uppväxt.

Sverige ska vara ett tryggt land att växa upp, leva och åldras i.

Våra förslag:

- **Polis och räddningstjänst ska finnas i hela landet och vara tillgängliga dygnet runt, året om.** Vi förväntar oss att den nya polisorganisationen bidrar till detta men vi utesluter inte dessa målsättningar kan komma att kräva en ytterligare ökning av antalet poliser. Att kunna få hjälp i en nödsituation är en rimlig förväntan för alla i Sverige. Utryckningstider kan variera till följd av avstånd och vägar – men en miniminivå av bemanning och geografisk frekvens är nödvändig för att kunna tillgodose en tillfredsställande trygghetsnivå för alla invånare.
- **Kommuner och statliga myndigheter bör samordna sin grundläggande service till medborgare och företag genom att samarbeta i lokala servicecenter.** Som komplement till servicecentren bör servicepunkter inrättas i samarbete med det lokala näringslivet och det civila samhället, samt att Posten får i uppdrag att tillhandahålla mobila servicepunkter till dem som bor utefter lantbrevbärlinjer. En av förutsättningarna för att stävja utflyttningen från små orter är att skapa förutsättningar som gör livet i glesbygden enklare att leva. Rimliga avstånd till grundläggande service, såväl offentlig som kommersiell, ger fler den praktiska möjligheten att bo kvar på landet – eller att flytta dit.
- **Föräldrarna ska få del av kommunens barnomsorgspong när de själva står för omsorgen av egna barn.** Familjepolitiken skall särskilt ta hänsyn till de fall där båda föräldrarna arbetar i anslutning till hemmet. Ett mer rationellt och flexibelt regelverk för barnomsorgspongen skulle ge fler familjer möjligheten att själva välja den barnomsorgsform som passar dem bäst. Inte minst gäller det om båda föräldrarna arbetar på sin gård eller med andra arbetsuppgifter hemifrån.

Motorn på landet - företag och transporter

Motorn på landet är den samma som i storstaden – ett välfungerande näringsliv. Mycket som krävs för att det ska fungera bra och frodas är lika för landsbygden och staden, men vissa saker särskiljer. Bland annat är många av landsbygdens företag i större utsträckning beroende av livsmedelslagstiftning och upphandlingslagstiftning och det är viktigt att svenska företag inte missgynnas av de upphandlingsregler som finns. Avstånden på landsbygden gör också att tillgången till miljövänliga drivmedel och rätten till reseavdrag är betydelsefull. Sverige är ett stort och glest befolkat land och vi måste ta hänsyn till detta i alla lagstiftning. Det är därför viktigt att fortsätta diskussionen om hur de delar av landet som står för den största delen av vår råvaruproduktion får del av de resurser som genereras för att kunna utveckla bygden vidare.

För att ett land ska fungera behöver också alla typer av kompetenser finnas representerade, alla delar i samhällskroppen behövs. Vi ser därför gärna att stimulans ges till att etablera sig som exempelvis nyutexaminerad läkare eller polis i Norrlands inland.

Vi vill att det genomförs en översyn av de finansieringsmöjligheter som i dag finns beträffande privatpersoners, företags och andra aktörers möjligheter i att investera i lokal företagsutveckling. Syftet är att underlätta att kapital investeras/reinvesteras på landsbygden.

Vi vill också förbättra möjligheterna för att realisera olika former av lokala investeringsbolag, bygdekassor och andra initiativ som kommer underifrån och bygger på de lokala förutsättningarna. Så stärks civilsamhället, men även kunskapen och känslan för det gemensamma ansvaret vi alla har för att vårt samhälle ska utvecklas väl.

Staten har att stifta lagar och regler för att trygga medborgarnas vällevnad. Men ibland blir lagar och regler hinder för utveckling. Vi måste hela tiden våga pröva nödvändigheten av lagar och regler och våga ta bort och förändra när det behövs för att inte hindra en positiv utveckling. Förutsättningen för en levande landsbygd är människors möjligheter att arbeta och försörja sig, att kunna förverkliga sina idéer och starta de företag man drömt om.

I vår tid är det enklare än någonsin att förflytta sig och att kommunicera med andra människor på avstånd. Allt talar för att denna utveckling kommer att fortsätta. När den första tåggränsen lades ut i Sverige under 1800-talets mitt, var det något helt oerhört. Ingen kunde då ana hur enkelt vi idag kan förflytta oss mellan, låt oss säga, Kairo och Katrineholm. I dag ser vi det som en självklarhet att kunna resa till och från Stockholm över dagen nästan oavsett var i landet vi bor, att skypa med barnbarnet som tjänstgör för FN i Afghanistan, att brevet till kompiserna sänds med mejl och att mobiltelefonen ska fungera om vi behöver kalla på hjälp mitt på fjället.

Det är inte i en avlägsen morgondag resan till de nya kommunikationssätten börjar, den är sedan länge påbörjad. Vi vill underlätta för människor att kommunicera med varandra på olika sätt, nu och framgent, såväl genom fysiska möten som via Skype, mejl, telefoni och handskrivna brev – för den delen. Samtidigt måste den ”traditionella” kollektivtrafiken utvecklas för att bättre knyta ihop landet ur ett transport- och klimatperspektiv

Vill vi att företagare ska kunna etablera sig i hela landet – och det vill vi – då måste tekniken fungera. Vill vi att det ska vara möjligt att bo på landsbygden och jobba i tätorten – och det vill vi – måste vi ha en väl fungerande kollektivtrafik men också ge möjlighet till skäliga avdrag för resor i bygder som aldrig kommer att se täta buss- eller tåglinjer till och från staden eller tätorten.

Näringslivsklimat

Åtgärderna som behövs för att stärka landsbygdsföretagandet är i huvudsak de samma som för företagandet i stort. Kostnaderna för att anställa behöver minskas, arbetet med regelförenkling måste fortsätta och den ekonomiska tryggheten för egenföretagare stärkas.

Kapitalförsörjningen för landsbygdens företag behöver underlättas. Bland annat behöver en tydligare struktur skapas för de offentliga resurser som är riktade mot landsbygden och landsbygdsföretagen.

Konkurrensfrågor är viktiga i flera avseenden. Kommunerna ska inte bedriva sådan verksamhet som privata företag kan bedriva effektivt på en konkurrensutsatt marknad. Det är också väsentligt att små lokala producenter kan vara med och konkurrera med globala aktörer i upphandlingar. Inte minst mindre kommuner behöver i större utsträckning än i dag samverka kring upphandling för att ha tillgång till rätt kompetens. Inte minst för att kunna ställa tydliga och adekvata krav när det gäller livsmedelsupphandling som kan stärka lokala producenter.

Kommunernas långsiktiga planer för strategisk markanvändning måste utformas så att olika typer av verksamheter kan samexistera. Planeringen behöver ske i samverkan med angränsande kommuner och särskild hänsyn måste tas till att åkermarken är en ändlig resurs.

Det är av största vikt att kommunerna ger en god och snabb service till enskilda och företag. Handläggningstidernas längd måste särskilt beaktas

Det arbete som görs i regeringskansliet och hos myndigheter med att ”landsbygdsäkra” beslut behöver utvecklas och tydliggöras för att åstadkomma faktiska resultat och förbättringar för landsbygden.

Transporter och kommunikationer

Transportsystemet behöver vara väl fungerande för att företag ska kunna starta och utvecklas i hela landet. Det krävs såväl ökad kapacitet på de stora transportstråken för basnäringarnas tunga transporter på väg, järnväg och till sjöss, som ett förstärkt underhåll av det finmaskiga vägnätet i glesbygden och på landsbygden. Det är också avgörande med förbättrade möjligheter till arbetspendling och att tillgång till flygplatser och flyglinjer finns inom rimligt avstånd. Hot om nedläggningar av mindre flygplatser är inte minst ett hot mot regionens företag.

I den statliga infrastrukturplaneringen måste ingå satsningar på de mindre och tvärgående järnvägslinjerna. I delar av landet finns det också behov av att elektrifiera banor.

Regelverket för reseavdrag bör ses över för att det bättre ska följa kostnadsutvecklingen för de som reser på landsbygd. Det är inte rimligt att nivåerna i hela landet ska sättas utifrån prisutvecklingen på kollektivtrafikresor i Stockholms län, vilket är fallet i dag.

Regeringen har beslutat om ett mål för bredbandsutbyggnaden som anger att 90 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband med en överföringskapacitet på minst 100 Mbit/s senast år 2020. I nuläget är täckningsgraden drygt 50 procent, men utbyggnaden skiljer sig kraftigt åt över landet. I områden utanför tätort har bara ca nio procent av hushållen tillgång till 200 Mbit/s. Målet för tillgång till bredband år 2020 måste vara att det i alla delar av landet ska finnas tillgång till minst 100Mbit/s.

Teleoperatörer ska ha en tydlig skadeståndsskyldighet när de inte levererar vad de åtagit sig: Kartmaterial som visar täckningsgrad måste överensstämja med verkligheten. Lagskyddet kan behöva stärkas för småföretagare i förhållande till teleoperatörerna.

Turism och upplevelser

En rad åtgärder behövs för att stimulera tillväxt inom besöks- och konferensnäring. I många delar av landet finns en stor potential att utveckla turismen. Nyckeln till framtidens jobb som håller bygden levande ligger inte sällan i förmågan att utnyttja resurserna som finns i form av naturupplevelser och kulturhistoria. Att minska regelbördan och förbättra skattesituationen för besöksnäringen är en viktig del i detta, liksom att tillgängligheten med kollektivtrafik till viktiga turistmål förbättras.

Hästnäringen och ridsporten är en livskraftig del av landsbygdsföretagandet. Utvecklingen har varit stark under senare årtionden men det finns skäl att fortsätta förbättra förutsättningarna för fler arbetstillfällen i dessa verksamheter. En möjlighet vore att ridsporten likt aktiviteter på gym ska vara avdragsgill när den bedrivs i motionssyfte och en friskvårdsförmån som kan bekostas av arbetsgivaren. Det behövs också en fortsatt satsning på utbildningen inom hästsektorn gällande den hippologiska högskoleutbildningen, hovslagarutbildningen och utbildningen av ridinstruktörer.

Våra förslag:

- **Momssatserna inom besöksnäringen bör harmoniseras** Turismen och övrig besöksnäring uppmuntras på olika sätt över landet, men regelverket för moms underlättar inte arbetet. S.k. upplevelser har en moms på 25 procent. Kultur och transporter momsbeläggs med 6 procent. Restaurangmomsen halverades till 12 procent, men i övrigt för mötesindustrin har konferensarrangemang med tillhörande tjänster en moms på 25 procent medan logidelen för konferensdeltagarna beskattas med 12 procent. Viss mat som serveras till konferensdeltagare beskattas med 12 procent, annan med 25. Särskilda regler gäller för ideella föreningar, studieförbund eller företag. Momsen bör bli mer förståelig och enkel att hantera för både företag och privatpersoner. Möjligheten att t.ex. att dela in besöksnäringens verksamheter i de fyra kategorierna mat, logi, aktiviteter och transport bör utredas.
- Ytterligare frekvensutrymme bör avsättas för att öka kapaciteten i mobila bredbandslösningar på landsbygden. Det s.k. 700 MHz-bandet bör så snart som möjligt auktioneras ut för att användas för elektroniska kommunikationer med fullgod bredbandstäckning också i glesbefolkade områden. Stora resurser måste fortsatt avsättas ur bl.a. Landsbygdsprogrammet för att finansiera utbyggnad av bredband på landsbygd och till små orter. För att i ett kortare perspektiv kraftigt öka tillgången till bredband med hög överföringskapacitet behöver frekvensutrymme för mobila lösningar utökas. Genom auktionandet 2011 av frekvenser i det s.k. 800 MHz-bandet, hade 93 procent av hushåll och arbetsställen tillgång till 4G i oktober 2012. Utanför tätort var siffran 79 procent. För att fortsätta öka täckningsgraden och

framförallt kapaciteten hos mobila lösningar bör staten så snart som möjligt gå vidare med och auktionera ut frekvenser i 700 MHz-bandet som är väl lämpat för att erbjuda bredbandslösningar på landsbygden. Delar av statens auktionsintäkter bör öronmärkas för särskilda insatser i områden där täckning inte kan åstadkommas på marknadsmässiga villkor.

Vårt gemensamma och det du själv äger

Vi människor är inte isolerade individer som står totalt oberoende och opåverkade av andra människor och av relationer. Genom hela livet är vi delar av olika typer av gemenskaper och hela tiden påverkas och tar vi intryck av varandra.

Det finns många komponenter som är viktiga för att göra en bygd levande. Två av de viktigaste är skolan och affären. Vi har ett gemensamt ansvar för att dessa bägge institutioner kan leva kvar. Kommunen har ansvaret att finansiera och kvalitetssäkra skolan, men inte per automatik att driva den. För affärens fortlevnad krävs något annat – precis som vilket annat företag som helst drivs lanthandeln på sina egna förutsättningar. Vårt ansvar som konsumenter blir att handla lokalt, om vi vill att butiken ska leva vidare. Men det finns uppgifter som en lanthandel kan sköta på uppdrag av det offentliga – den möjligheten borde fler få upp ögonen för. Så kan knutpunkten i bygdens gemensamma liv bli ännu starkare. I arbetet med detta har landsbygdens och näringarnas intresseorganisationer viktiga roller att spela men inte minst måste kommuner och även regioner se dessa möjligheter och ta vara på dem.

Den privata äganderätten är en grundbult i vårt samhälle. Vi har rätten att äga och förvalta egendom. Detta medför också ett ansvar för det vi äger, någon gång kommer någon annan att ta över och förvalta det vidare. Därför är det centralt att inte regleringar och inskränkningar görs i äganderätten mer än då så är absolut nödvändigt. För människor som lever och verkar på landsbygden är det viktigt att få råda över sin egendom och ha möjlighet att förvalta den på ett ändamålsenligt sätt utifrån de mål man har med sitt ägande.

Det finns några frågor som i detta sammanhang blivit symboler för äganderätten och diskussionen om densamma, en sådan är strandskyddet. Vi ser det som viktigt att värna våra stränder och den biologiska mångfalden. Strandskyddslagstiftningen kom till utifrån att det fanns behov att värna just detta men lagstiftning är inte något självändamål, hänsyn måste tas till var, hur och på vilket sätt inskränkningar kan vara befogade. I kommuner där varje innevärdare kan ha tillgång till kilometervis med strand kan det inte vara rimligt att per automatik hindra strandnära bebyggelse. Det kan till och med vara så att tillgängligheten ökar om det byggs i ett område. Vi ser behovet av att göra en gedigen översyn av strandskyddet.

Mer attraktivt att bo på landsbygden

Vi föreslår nedan en rad konkreta åtgärder för att öka attraktiviteten att flytta till eller bo kvar på landsbygden. Därutöver finns på flera områden ett behov av förändringar och utveckling för att möta landsbygdens behov och möjligheter.

Olika instrument som möjliggör att lokalsamhället ska kunna få del av den vinst från olika verksamheter som etableras i området bör utvecklas, t.ex. med ”bygdepengen” vid vindkraftsetableringar som förebild. Vi vill ytterligare underlätta för enskilda att sälja el producerad på den egna fastigheten till elnätet.

Lokal förvaltning har prövats på flera håll de senaste åren. Innebörden är att det lokala samhället ges en ökad autonomi över sina naturresurser. Det som är aktuellt att förvalta lokalt är bl.a. skog och mark, jakt, fiske, renbete och kommunikationer. Skiftande former av lokal förvaltning bör få möjlighet att prövas och utvecklas.

Äldres boende ska präglas av valfrihet, vilket ställer särskilda krav på landsbygden där ofta långa avstånd försvårar tillgång till vård och omsorg. Det offentliga ska samordna sina resurser för att på bästa sätt stötta de äldre som vill bo kvar i sin hemmiljö. Samtidigt behöver fler seniorboenden byggas på landsbygden, gärna i samverkan med civilsamhällets aktörer. Det frigör i sin tur bostäder som möjliggör för ungdomar att bo kvar alternativt bosätta sig på landsbygden.

Stat och kommun behöver samverka med det lokala näringslivet och det civila samhället för att skapa förutsättningar för en grundläggande kommersiell service utifrån den lokala bygdens förutsättningar.

Riskerna att inte alla ska få del av teknikutvecklingen och möjligheterna som denna för med sig måste minimeras. Teknisklösningarna kommer att se olika ut beroende på var vi bor i landet men ingen får ställas utanför dessa möjligheter, det kan vi aldrig acceptera.

Tillgången till ett gott utbud av kultur på landsbygden behöver slås vakt om och utvecklas. Prioriteringarna i de regionala kulturplanerna som finns i landet bör tydligare avspeglas i resurstilldelningen till kulturlivet än vad som är fallet idag. En konkret fråga för många mindre samhällen är att tillgången till bokbussar och bokbilar bör öka och möjligheten till fjärrlån stärkas.

Kristdemokraterna har nyligen lyckats höja de statliga kreditgarantier som finns att tillgå för byggande i områden där marknadsvärdet inte tydligt överstiger produktionskostnaderna, de uppgår nu till 16.000 kr/m². Detta instrument bör utvecklas ytterligare för att underlätta för byggande i områden där betalningsförmåga finns men där traditionell bankfinansiering är svår att ordna. Fortsatt arbete med regelförenkling och ökad industrialisering av byggandet kommer att pressa produktionskostnaderna och därmed underlätta byggande i gles- och landsbygd. En annan faktor som gynnar sysselsättningen i de mer glest befolkade delarna av Sverige är trenden av ökad användning av trä i bostadsbyggande.

Äganderätten

På en rad punkter finns det brister och hot mot äganderätten som behöver uppmärksammas mer.

Ändringar i ersättningsreglerna i expropriationslagen har skett, men vi ser skäl att gå vidare för att den som fått ge upp sin äganderätt ska få en större kompensation. Skydd av värdefulla skogsområden måste ske rättssäkert och med erkännande av markägarnas äganderätt och förvaltarskap. T.ex. bör ersättningssystem som KOMET-programmet utvecklas ytterligare.

Den enskildes kostnader vid arkeologiska undersökningar ska vara rimliga. Man kan ifrågasätta vilka kostnader eller uteblivna intäkter som är rimliga att belasta enskilda ägare med när det gäller

inskränkningar i nyttjandet av mark där det finns större forn- och kulturlämningar. Även intrångsersättningens storlek måste diskuteras.

Fastighetsägarna möjlighet att sälja mark och bilda nya fastigheter bör ses över för att stärka markägarens makt och inflytande. Likaså behöver finansieringen av snöskoterleder för att kunna säkerställa möjligheten till skoterkörning utan att åsamka skada för markägare och på naturen ses över. Skoterkörning är ett exempel på en komplex fråga där verksamhetens betydelse för jakt och turism inte får inkräkta på äganderätten och där hänsyn dessutom måste tas till rennäringen.

Våra förslag:

- **Ett system för nedskrivning av studieskulder för den som bor i eller flyttar till stödområde A (Norrlands inland och delar av inre Svealand) bör utredas.** Idag överger många yngre personer landsbygden när de skaffat sig en högre utbildning. Detta gör det inte bara svårt för företag och kommuner att rekrytera nya medarbetare, det bidrar också till den befolkningsminskning som innebär svåra påfrestningar för kommunernas ekonomi och möjligheten att behålla en god service för dem som bor kvar. Det finns ett behov av att göra det mer attraktivt för unga akademiker att flytta till, och ta jobb i, en landsbygdskommun efter avslutad examen. Därför bör en modell för avskrivning av studielån utredas, exempelvis genom att man stegvis får sina studieskulder nedskrivna efter det att man bott i området i minst fem år i rad. En möjlig förebild finns i det norska systemet med Tiltakszonen, som infördes år 1990 i nordligaste Norge, som bl.a. innefattar nedskrivning av studielån i syfte att göra det mer attraktivt att bo, arbeta och driva näringsverksamhet i det berörda glesbefolkade området.
- **Taxeringsvärdessystemet för bostäder bör avskaffas.** Alliansens avskaffande av den statliga fastighetsskatten för bostäder och införandet av en kommunal fastighetsavgift var en mycket viktig reform för Sveriges fastighetsägare. Den godtycklighet och oförutsägbarhet som fastighetsskatten innebar lever dock kvar för hushåll med lägre taxerade småhus, inte minst i mindre orter och på landsbygd. För de kvarstår problemet med en höjd avgift till följd av förändringar i taxeringsvärdet. Regeringens utredning om avskaffat taxeringssystem lämnade orimliga förslag som välförtjänt hamnat i papperskorgen. Ett nytt utredningsarbete bör genomföras om ett avskaffat taxeringssystem för bostäder.
- **Gör en grundlig översyn av strandskyddsregelverket görs i syfte att framförallt underlätta byggandet av strandnära boende i mindre tätbefolkade delar av landet och vid stränder med lågt bebyggelsestryck.** Kristdemokraterna har inom regeringen fått gehör för reformeringen av strandskyddet. Dock har förändringarna av strandskyddet 2009 och 2010 inte lett till avsedd flexibilitet. Flera kommuner i glesbygd har till exempel upplevt att det har blivit ännu svårare att få bygga i attraktiva strandlägen efter att de nya reglerna börjat gälla, tvärt emot intentionen med lagstiftningen. För att utveckla tillämpningen av strandskyddsreglerna har regeringen tillsatt en delegation och genomfört en översyn av tillämpningen av reglerna. Vi anser dock att genomförda åtgärder inte är tillräckliga. Dagens regelverk, även med hänsyn tagen till delegationens arbete och pågående översyn, vilar på principen "allt som inte uttryckligen är tillåtet är förbjudet". I glesbefolkade områden bör istället bebyggelse vara tillåtet, förutom i områden som genom beslut pekats ut som skyddsvärda. Dagens regler ger också för stort tolkningsföreträde åt tjänstemän på länsstyrelser.
- **Inför ett krav i lag på kommunerna att tillhandahålla valfrihet inom äldreomsorgen.** Äldres önskemål om boende ska, så långt som möjligt respekteras. Alla äldre i Sverige ska ha

rätt att välja var de vill bo och vem som hjälper dem hemma. Två näraliggande områden som skulle kunna vara aktuella för nya former av valfrihet är färdtjänst och hemsänd mat. Vi vill därför att ett krav införs i lagstiftningen på kommunerna att tillhandahålla valfrihet, genom upphandling, ramavtal eller LOV.

- **En tidsgräns bör införas för hur lång tid det får ta från att någon ansöker om koncession till dess att mineralutvinning får påbörjas.** Minerallagen tar för lite hänsyn till äganderätten. Det behövs ytterligare förstärkningar av markägarens rättigheter i samband med prospektering och utvinning av mineraler. En tidsgräns vore en sådan förstärkning.